THOMAS MORE

DIMENSIONALE DIAGNOSTIEK VAN PERSOONLIJKHEIDS-PATHOLOGIE

Testival 2025

dr. Mieke Decuyper

1

PERSOONLIJKHEID	***PERSOONLIJKHEIDSSTOORNIS***
- verzameling van psychologische trekken en mechanismen - relatief stabiel en consistent - invloed op onze interacties en hoe we ons aanpassen aan de omgeving	- duurzaam patroon van innerlijke ervaringen en gedragingen die duidelijk afwijken van de norm - patroon is star en uit zich in heel wat situaties - lijden of beperkingen in het functioneren - stabiel en van lange duur

2

1. Categoriale diagnostiek PS – DSM-5 Sectie II

- Algemene criteria
- **Doel**: indicatiestelling en toewijzen van zorg
- 10 PDs in 3 clusters

CLUSTER A	**CLUSTER B**	**CLUSTER C**
vreemd, excentriek	*dramatisch, emotioneel*	*angstig*
Paranoïde	Antisociaal	Vermijdend
Schizoïde	Borderline	Afhankelijk
Schizotypisch	Histrionisch	Dwangmatig
	Narcistisch	
⇩	⇩	⇩
gestoorde interpersoonlijke beleving	'ik' centraal impulscontrole	negatieve emotionaliteit

3

KRITIEK:

- Overmatige diagnostische overlap (comorbiditeit)
- 0/1 opdeling neemt belangrijke verschillen tussen mensen weg
- Heterogeniteit binnen categorieën
- Arbitraire afgrenzing tussen normaliteit en abnormaliteit
- Ontoereikende dekking
- Gebrek aan wetenschappelijke ondersteuning

➡ "Therapieplan-op-maat" uitwerken op basis van dé diagnose?
(Hopwood et al., 2018)

➡ Dimensionale diagnostiek van persoonlijkheidspathologie

4

2. Dimensionale diagnostiek PS – DSM-5 Sectie III

dimensionaal

emotioneel instabiel ⟷ emotioneel stabiel

➡ PS = profiel met extreme varianten van algemene persoonlijkheidstrekken

categoriaal normaal | abnormaal

5

DIMENSIONALE STRUCTUUR

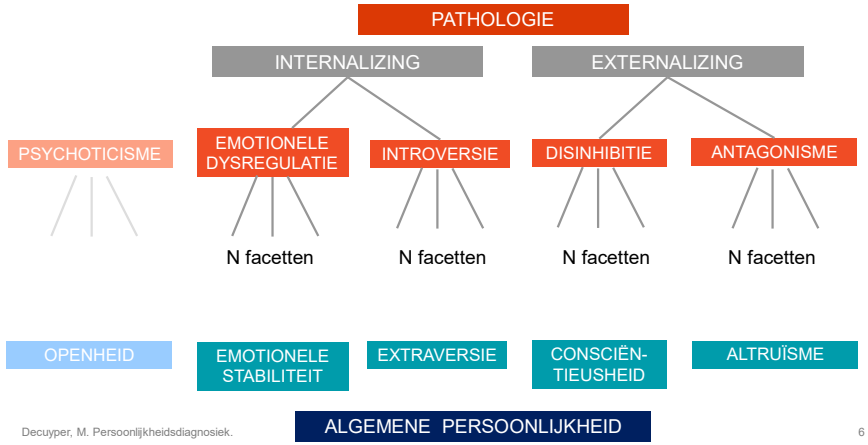

6

VOORDELEN:

- Empirisch onderbouwd
- Gedifferentieerd multidimensionaal profiel:
  - concrete beschrijving van kwetsbaarheden in de persoonlijkheid
  - omvattend en geordend
  - niet-stigmatiserend
  - transparante communicatie mogelijk
- Integratief beeld met concrete aangrijpingspunten en richtlijnen voor behandeling

7

ALTERNATIEVE DSM-5 MODEL (SECTIE III)

Algemene diagnostische criteria voor persoonlijkheidsstoornissen

A. Tekorten in **zelf- en interpersoonlijk functioneren**: niveau van persoonlijkheidsfunctioneren

B. Aanwezigheid van een of meer **extreme persoonlijkheidstrekken**: classificatie van **pathologische trekken** (5 brede domeinen en 25 facetten)

8

CRITERIUM B PATHOLOGISCHE TREKKEN

1. Negatieve Affectiviteit

Emotionele labiliteit
Angst
Scheidingsangst
Onderdanigheid
Hostiliteit
(Rigide) volharding
(Rigide) perfectionisme

2. Afstandelijkheid (Onthechting)

Teruggetrokken gedrag
Anhedonie
Intimiteitsvermijding
Depressiviteit
Beperkt affect
Achterdocht

3. Antagonisme

Manipulatieve trekken
Bedrieglijkheid
Grandiositeit
Hardvochtigheid
Aandachtzoekende trekken
Risicogedrag

4. Ongeremdheid

Onverantwoordelijkheid
Impulsiviteit
Afleidbaarheid

5. Psychoticisme

Ongewone overtuigingen en ervaringen
Excentriciteit
Perceptuele disregulatie

9

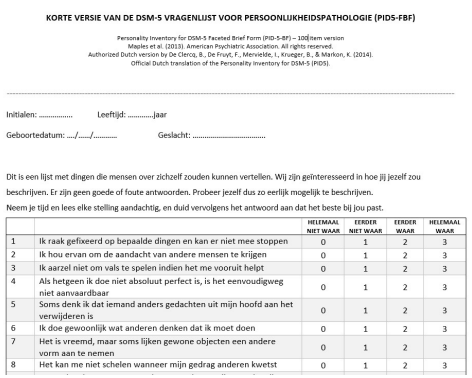

KORTE VERSIE VAN DE DSM-5 VRAGENLIJST VOOR PERSOONLIJKHEIDSPATHOLOGIE (PIDS-FBF)

Personality Inventory for DSM-5 Faceted Brief Form (PID-5-BF) – 102 item version
Maples et al. (2013). American Psychiatric Association. All rights reserved.
Authorized Dutch version by De Clercq, B., De Fruyt, F., Mervielde, I., Krueger, B., & Markon, K. (2014).
Official Dutch translation of the Personality Inventory for DSM-5 (PID5).

Initialen: ..... Leeftijd: .....jaar

Geboortedatum: ...../...../..... Geslacht: .....

Dit is een lijst met dingen die mensen over zichzelf zouden kunnen vertellen. Wij zijn geïnteresseerd in hoe jij jezelf zou beschrijven. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Probeer jezelf dus zo eerlijk mogelijk te beschrijven.
Neem je tijd en lees elke stelling aandachtig, en duid vervolgens het antwoord aan dat het beste bij jou past.

		HELEMAAL NIET WAAR	EERDER NIET WAAR	EERDER WAAR	HELEMAAL WAAR
1	Ik raak gefixeerd op bepaalde dingen en kan er niet mee stoppen	0	1	2	3
2	Ik hou ervan om de aandacht van andere mensen te krijgen	0	1	2	3
3	Ik aarzel niet om vals te spelen indien het me vooruit helpt	0	1	2	3
4	Als hetgeen ik doe niet absoluut perfect is, is het eenvoudigweg niet aanvaardbaar	0	1	2	3
5	Soms denk ik dat iemand anders gedachten uit mijn hoofd aan het verwijderen is	0	1	2	3
6	Ik doe gewoonlijk wat anderen denken dat ik moet doen	0	1	2	3
7	Het is vreemd, maar soms lijken gewone objecten een andere vorm aan te nemen	0	1	2	3
8	Het kan me niet schelen wanneer mijn gedrag anderen kwetst	0	1	2	3

10

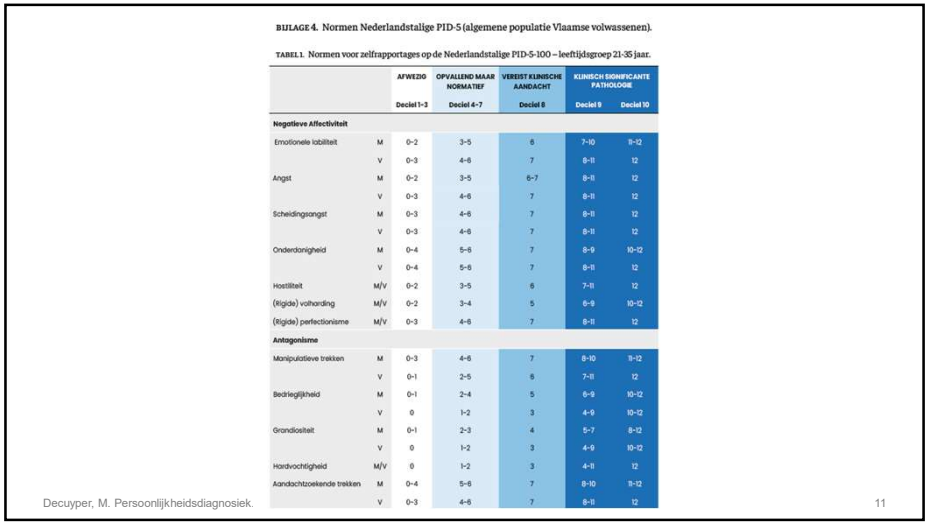

BIJLAGE 4. Normen Nederlandstalige PID-5 (algemene populatie Vlaamse volwassenen).

TABEL 1. Normen voor zelfrapportages op de Nederlandstalige PID-5-100 – leeftijdsgroep 21-35 jaar.

		AFWEZIG Deciel 1-3	OPVALLEND MAAR NORMATIEF Deciel 4-7	VEREIST KLINISCHE AANDACHT Deciel 8	KLINISCH SIGNIFICANTE PATHOLOGIE Deciel 9	Deciel 10
Negatieve Affectiviteit						
Emotionele labiliteit	M	0-2	3-5	6	7-10	11-12
	V	0-3	4-6	7	8-11	12
Angst	M	0-2	3-5	6-7	8-11	12
	V	0-3	4-6	7	8-11	12
Scheidingsangst	M	0-3	4-6	7	8-11	12
	V	0-3	4-6	7	8-11	12
Onderdanigheid	M	0-4	5-6	7	8-9	10-12
	V	0-4	5-6	7	8-11	12
Hostiliteit	M/V	0-2	3-5	6	7-11	12
(Rigide) volharding	M/V	0-2	3-4	5	6-9	10-12
(Rigide) perfectionisme	M/V	0-3	4-6	7	8-11	12
Antagonisme						
Manipulatieve trekken	M	0-3	4-6	7	8-10	11-12
	V	0-1	2-5	6	7-11	12
Bedrieglijkheid	M	0-1	2-4	5	6-9	10-12
	V	0	1-2	3	4-9	10-12
Grandiositeit	M	0-1	2-3	4	5-7	8-12
	V	0	1-2	3	4-9	10-12
Hardvochtigheid	M/V	0	1-2	3	4-11	12
Aandachtzoekende trekken	M	0-4	5-6	7	8-10	11-12
	V	0-3	4-6	7	8-11	12

11

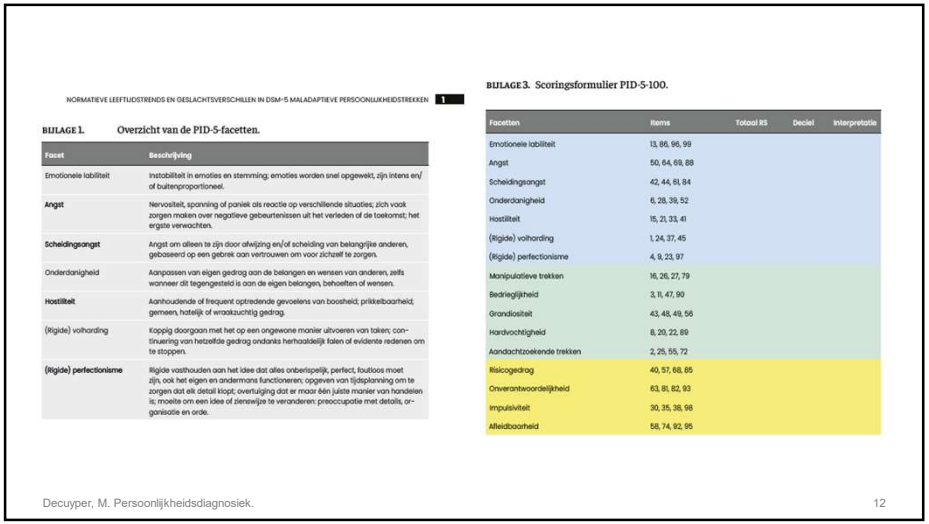

BIJLAGE 1. Overzicht van de PID-5-facetten.

Facet	Beschrijving
Emotionele labiliteit	Instabiliteit in emoties en stemming; emoties worden snel opgewekt, zijn intens en/of buitenproportioneel.
Angst	Nervositeit, spanning of paniek als reactie op verschillende situaties; zich vaak zorgen maken over negatieve gebeurtenissen uit het verleden of de toekomst; het ergste verwachten.
Scheidingsangst	Angst om alleen te zijn door afwijzing en/of scheiding van belangrijke anderen, gebaseerd op een gebrek aan vertrouwen om voor zichzelf te zorgen.
Onderdanigheid	Aanpassen van eigen gedrag aan de belangen en wensen van anderen, zelfs wanneer dit tegengesteld is aan de eigen belangen, behoeften of wensen.
Hostiliteit	Aanhoudende of frequent optredende gevoelens van boosheid; prikkelbaarheid; gemeen, hatelijk of wraakzuchtig gedrag.
(Rigide) volharding	Koppig doorgaan met het op een ongewone manier uitvoeren van taken; continuering van hetzelfde gedrag ondanks herhaaldelijk falen of evidente redenen om te stoppen.
(Rigide) perfectionisme	Rigide vasthouden aan het idee dat alles onberispelijk, perfect, foutloos moet zijn, ook het eigen en andermans functioneren; opgeven van tijdsplanning om te zorgen dat elk detail klopt; overtuiging dat er maar één juiste manier van handelen is; moeite om een idee of zienswijze te veranderen; preoccupatie met details, organisatie en orde.

BIJLAGE 3. Scoringsformulier PID-5-100.

Facetten	Items	Totaal RS	Deciel	Interpretatie
Emotionele labiliteit	13, 86, 96, 99			
Angst	50, 64, 69, 88			
Scheidingsangst	42, 44, 61, 84			
Onderdanigheid	6, 28, 39, 52			
Hostiliteit	15, 21, 33, 41			
(Rigide) volharding	1, 24, 37, 45			
(Rigide) perfectionisme	4, 9, 23, 97			
Manipulatieve trekken	16, 26, 27, 79			
Bedrieglijkheid	3, 11, 47, 90			
Grandiositeit	43, 48, 49, 56			
Hardvochtigheid	8, 20, 22, 89			
Aandachtzoekende trekken	2, 25, 55, 72			
Risicogedrag	40, 57, 68, 85			
Onverantwoordelijkheid	63, 81, 82, 93			
Impulsiviteit	30, 35, 38, 98			
Afleidbaarheid	58, 74, 92, 95			

12

3. Psychopathische trekken

- "Psychopathie": persoonlijkheidsproblematiek in verschillende gradaties

Gedrags-kenmerken
- impulsief
- prikkelhonger,
- risicogedrag
- onverantwoordelijk
- …

Affectieve kenmerken
- gebrek aan empathie
- gebrek aan angst en schaamte,
- oppervlakkige emoties
- …

Interpersoonlijke kenmerken
- manipulatief
- dwingend
- charmant
- hoogdravend
- …

- Trekprofiel AMPD: bv. kilheid, hostiliteit, manipulativiteit, bedrieglijkheid, grandiositeit
- Facetten Antagonisme en Disinhibitie ≈ psychopathische trekken

INSTRUMENTEN

PSYCHOPATHY CHECKLIST-REVISED (PCL-R; Hare, 1991, 2003; Vertommen et al., 2002)

- Meest gebruikte instrument in klinische en forensische settings
- Klinische evaluatie gebaseerd op 20 criteria
- Scoring gebaseerd op klinisch interview en dossierinformatie
- Levenslang patroon
- Amerikaanse en Canadese normgroepen

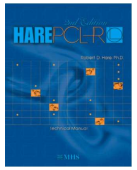

SELF-REPORT PSYCHOPATHY SCALE- 4

(SRP-4; Paulhus et al., 2009; Uzieblo et al., 2025)

- Zelfrapportage
- Screening in de algemene en forensische populatie
- 29-item versie
- Vlaams/Nederlandse normering
- 17-70 jaar
- **Betrouwbaarheid**?
- Manipulatie? Zelfinzicht? Impressiemanagement?
- Trots op criminele identiteit

➡ Als onderdeel van een uitgebreide testbatterij

FACTORMODEL SRP-4

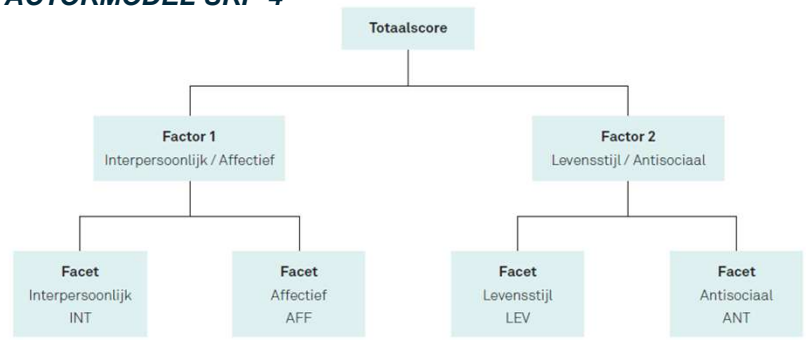

➡ Continuüm psychopathie
Variatie mogelijk in de psychopathische profielen

NORMERING SRP-4

	Bevolkingssteekproef Nederland						Bevolkingssteekproef Vlaanderen						Forensische steekproef		
	Mannen (N=816)			Vrouwen (N=2.114)			Mannen (N=1.568)			Vrouwen (N=3.928)			Mannen (N=650)		
	α	SE_m	Mr_{ir}	α	SE_m	Mr_{ir}	α	SE_m	Mr_{ir}	α	SE_m	M_{ir}	α	SE_m	Mr_{ir}
Totaalscore	.89	4,82	.45	.89	3,81	.49	.85	5,05	.38	.83	4,40	.36	.89	5,93	.45
Factor 1	.83	3,41	.47	.85	2,59	.51	.80	3,55	.42	.77	3,12	.39	.84	3,85	.48
Factor 2	.81	3,28	.45	.78	2,71	.47	.73	3,48	.35	.68	3,03	.31	.81	4,39	.44
Interpersoonlijk (INT)	.79	2,33	.51	.79	1,85	.54	.75	2,34	.47	.72	2,10	.44	.79	2,44	.52
Affectief (AFF)	.66	2,43	.38	.72	1,74	.45	.62	2,61	.33	.57	2,26	.29	.71	2,90	.42
Levensstijl (LEV)	.74	2,43	.46	.76	2,01	.49	.69	2,59	.40	.70	2,35	.41	.69	2,82	.41
Antisociaal (ANT)	.75	2,02	.50	.66	1,62	.53	.58	2,15	.34	.37	1,71	.24	.79	3,04	.50

17

BESLUIT SRP-4

- Valide en betrouwbare **screening/exploratie** psychopathische trekken op basis 29 items

MAAR:

- Geen “diagnose”
- Geen ingrijpende strafrechtelijke beslissingen
- Diagnostisch vervolgonderzoek nodig

18

Bedankt voor jullie aandacht!

mieke.decuyper@thomasmore.be

De Clercq B., et al. (2025). Normatieve leeftijdstrends en geslachtsverschillen in DSM-5 maladaptieve persoonlijkheidstrekken bij Vlaamse volwassenen. *Tijdschrift voor Klinische Psychologie, 55*(1),pg. 31-47.

Uzieblo, K., Decuyper, M., van Dongen, J., Kat, Y. & Brazil, I. (2025). *SRP-4: Vragenlijst voor psychopathische persoonlijkheidskenmerken – Handleiding.* Hogrefe.

19